

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, a souvisejících předpisů – stav po 3. čtení v Poslanecké sněmovně PČR (senátní tisk 145)

A.) Dávky pěstounské péče:

- **Odměna pěstouna, příspěvek při pěstounské péči:**

- 1) **Pro pěstouny na přechodnou dobu** (speciálně proškolení, profesionální krátkodobí „krizoví“ pěstouni) stanovení **odměny pěstouna na 1,8 x MM** (27 360 Kč „hrubého“ měsíčně) + navýšení za každé další dítě současně svěřené do PPPD, navýšení pokud jde o dítě s hendikepem.
- 2) **Pro zprostředkované dlouhodobé pěstouny** (prošli odborným posouzením na KÚ, přípravou, byli vytipováni jako vhodní pečovatelé k cizímu dítěti) – **odměna pěstouna ve výši 1,0 x MM za péči o 1 dítě** (15 200 Kč „hrubého“), **1,5 x MM za 2 děti** (22 800 Kč „hrubého“) atd. – viz tabulka níže.
- 3) **Pro nezprostředkované pěstouny** (návrh na svěřeni dítěte do péče podávali přímo k soudu z důvodu, že jde o osoby dítěti příbuzné či blízké, neabsolvují odborné posouzení a přípravy) – **nově již nikoli odměna pěstouna, ale příspěvek při pěstounské péči ve výši 2,3 x ŽM za každé dítě** (8 878 Kč), **resp. 1,8 x ŽM u prarodičů se subsidiární vyživovací povinností** (6 948 Kč), **v případě dítěte závislého na péči jiné osoby ve st. II-IV pak 5,5 x ŽM (21 230 Kč) – dávka není brána jako příjem ze závislé činnosti (nedaní se, není pojištění)**

= důležitý krok k systémové odlišení profesionální pěstounské péče a péče osob, které pečují o děti jakožto osoby příbuzné či blízké.

Nová dávka příspěvek při pěstounské péči není pro účely zákonů o dani z příjmů a sociální a zdravotní pojištění brána (na rozdíl od odměny pěstouna) jako příjem ze závislé činnosti – částky jsou v „čistém“. **Zdravotní a sociální pojištění je tedy třeba řešit jinými způsoby** – kromě výkonu zaměstnání či samostatné výdělečné činnosti je **za řadu osob plátcem zdravotního pojištění stát** (viz § 7 zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, v platném znění). **Pokud osoba pečující nespadá pod žádnou z kategorií, je nutné, aby si hradila zdravotní pojištění samostatně!** Toto se však týká naprostého minima pěstounů. Pokud jde o sociální pojištění – toto není (na rozdíl od zdravotního pojištění) povinné, je možné jej platit dobrovolně, avšak opět většina pěstounů bude pojištěna z pracovněprávního či jiného podobného vztahu, ev. bude spadat pod **náhradní dobu pojištění** (to je období, ve kterém se neodvádí žádné pojistné, přesto se tyto doby za určitých podmínek započítávají do potřebných let pojištění pro důchod – jde např. o osoby pečující osobně o dítě ve věku do čtyř let, osoby pečujících osobně o osobu mladší 10 let, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni I (lehká závislost) nebo osobu jakéhokoliv věku, která je závislá na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), osoby vedené v evidenci úřadu práce jako uchazeči o zaměstnání po dobu, po kterou jim náleží podpora v nezaměstnanosti nebo podpora při rekvalifikaci atd.). *Blíže viz samostatná příloha.*

U pěstounů-prarodičů se již **nebude posuzovat tzv. zvláštní zřetel** – nová dávka příspěvek při pěstounské péči bude náležet automaticky (při splnění zákonných podmínek). V případě nezprostředkované pěstounské péče nebude nutné docházet na ÚP a řešit prohlášení poplatníka daně.

Nová dávka je koncipována jako klasická sociální dávka. Pro účely zákona o státní sociální podpoře se **nezapočítává do rozhodného příjmu rodiny**, její pobírání nevylučuje nárok na předčasný starobní důchod.

Příklady:

- **Zprostředkovaná PP, chlapec 4 roky, lehčí zdravotní postižení:** odměna pěstouna ve výši 1,2x MM (18 240 Kč „hrubého“) + příspěvek na úhradu potřeb dítěte 5 115 Kč (st. závislosti I.) + příspěvek na péči 3 300 Kč (celkem za péči o dítě v PP **26 655 Kč**). Z odměny pěstouna je paní zdravotně a soc. pojištěna a uplatňuje z ní slevy na dani.
- **Nezprostředkovaná pěstounská péče, babička, 2 vnuci ve věku 8 a 10 let:** Příspěvek při pěstounské péči 2 x 1,8 ŽM = 13 896 Kč + příspěvek na úhradu potřeb dítěte 2 x 6 105 Kč = 12 210 Kč. Celkem za péči babičky o 2 děti **26 106 Kč**. Babička pracuje na částečný úvazek v úklidové firmě, tím pádem je zdravotně a sociálně pojištěna a uplatňuje slevy na dani rovněž za oba vnuky svěřené do péče (měsíčně 2 884 Kč), může pobírat i dávky SSP. Zvažuje odchod do předčasného starobního důchodu.
- **Nezprostředkovaná pěstounská péče teta a strýc, 2 oboustranní sirotci ve věku 12 a 16 let v poručenské péči:** Příspěvek při pěstounské péči 2 x 2,3 ŽM = 17 756 Kč, děti místo příspěvku na úhradu potřeb dítěte pobírají sirotčí důchod 2 x 12 000 Kč. Celkem rodina za péči o 2 sirotky pobírá **41 756 Kč**. Strýc je zaměstnán, slevy na dani uplatňuje nejen za své děti, ale i za děti v PP. Paní je v domácnosti na RD s nejmladším dítětem, zdravotní pojištění za ní hradí stát, pro účely DP jde o náhradní dobu pojištění.
- **Nezprostředkovaná pěstounská péče, babička pečující o vnučku ve II. stupeň závislosti na péči jiné osoby:** příspěvek při pěstounské péči 5,5 násobek ŽM, tedy 21 230 v čistém, příspěvek na úhradu potřeb dítěte 8 580 Kč a PnP 6 600 Kč. Celkem tedy **36 410 Kč**. V případě, že pěstounka nemá např. částečný úvazek nebo není OSVČ, je zdravotně pojištěna z titulu pobírání PnP a pro nárok na důchod jde o náhradní dobu pojištění.
- **Kombinace zprostředkovaná a nezprostředkovaná pěstounská péče** – pěstouni mají ve státě zprostředkované pěstounské péči 2 děti ve věku 10 a 15 let. K tomu pečují v PP o 5ti leté dítě rodinné známé, která se o své dítě nemůže ze zdravotních důvodů starat. Zde je nárok na odměnu pěstouna ve výši 2,0 x MM, tedy 22 800 Kč „hrubého“, příspěvek při pěstounské péči ve výši 2,3 x ŽM (8 878 Kč) a 3x příspěvek na úhradu potřeb dítěte dle věku dětí (celkem PPÚhr 18 040 Kč). Celkem rodina z pěstounských dávek bude pobírat **49 718 Kč**. Pěstounka je v domácnosti, sociální a zdravotní pojištění je jí hrazeno z odměny pěstouna, manžel uplatňuje slevy na dani za 3 děti v PP v rámci svého zaměstnání.

Odměna pěstouna – srovnání stávajícího stavu a dle novely zákona o SPOD

	Dlouhodobí pěstouni						Přechodní pěstouni
	1 dítě	1 dítě ve st. záv. I	2 děti	3 děti	1 dítě ve st. záv. II-IV	Za každé další dítě	
STÁVAJÍCÍ ÚPRAVA: Odměna pěstouna U prarodičů jen v případě zvláštního zřetele (95 %)	12 000 Kč „hrubého“ (8 880 Kč „čistého“ bez slev na dani)	12 000 Kč „hrubého“ (8 880 Kč „čistého“ bez slev na dani)	18 000 Kč (bez slev na dani 13 220 Kč)	30 000 Kč (bez slev na dani 22 200 Kč)	30 000 Kč (bez slev 22 200 Kč)	+ 6 000 Kč	20 000 Kč „hrubého“ Bez ohledu na počet svěřených dětí či stupeň závislosti
NOVELA 1. Zprostředkovaná pěstounská péče Odměna pěstouna navázaná na koef. min.mzdy	1,0 x MM 15 200 Kč „hrubého“	1,2 x MM 18 240 Kč „hrubého“	1,5 x MM 22 800 Kč „hrubého“	2,0 x MM 30 400 Kč „hrubého“	2,0 x MM 30 400 Kč „hrubého“	+ 0,5xMM (7 600 Kč) + 0,7xMM (10 640 Kč) (ve st. záv. III nebo IV)	- 1,8 x MM (27 360 Kč) při péči o 0 nebo 1 dítě - 2 x MM (30 400 Kč) za 1 dítě ve st.I závislosti - 2,2 x MM (33 440 Kč) za 1 dítě ve st.II-IV + 0,3 x MM (4 560 Kč) za každé další dítě nebo + 0,5 x MM (7 600 Kč) v případě 1 dítěte ve st. III nebo IV závislosti
2. Nezprostředkovaná pěstounská péče (tety, strýcové, zletilí sourozenci, osoby blízké) 2,3násobek ŽM za každé dítě (nezdaňuje se, nezpojistňuje)	2,3 x ŽM 8 878 Kč	2,3 x ŽM 8 878 Kč	2,3 x ŽM x 2 17 756 Kč	2,3 x ŽM x 3 26 634 Kč	5,5 x ŽM 21 230 Kč	+ 2,3 x ŽM (8 878 Kč) + 5,5 x ŽM (21 230 Kč) (ve st. záv. III nebo IV)	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)
3. Prarodiče (1,8 x ŽM) Snížení koeficientu s ohledem na subsidiární vyživovací povinnost (nezdaňuje se, nezpojistňuje)	1,8 x ŽM 6 948 Kč	1,8 x ŽM 6 948 Kč	1,8 x ŽM x 2 13 896 Kč	1,8 x ŽM x 3 20 844 Kč	5,5 x ŽM 21 230 Kč	+ 1,8 x ŽM (6 948 Kč) + 5,5 x ŽM (21 230 Kč) (ve st. záv. III nebo IV)	XXXX (PPPD je vždy zprostředkovaná)

- **Novela dále v oblasti dávek pěstounské péče upravuje:**

- **Nárok na příspěvek při převzetí dítě i pro přechodné pěstouny** (jednorázová dávka dle věku dítěte 8 000-10 000 Kč na nákup vybavení a ošacení pro převzaté dítě, u PPPD zastropováno max. 40 000 Kč za rok)
- **Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte i pro děti svěřené do péče jiné osoby podle § 953 OZ (svěřenectví)** – po odečtení výživného stanoveného soudem.
- **Možnost výplaty dávek pěstounské péče již po podání návrhu na svěřením dítěte do předpěstounské či pěstounské péče nebo jmenování poručníkem s osobní péčí během soudního řízení za současného posouzení fakticity péče ze strany OSPOD.**

B.) Státní příspěvek na výkon pěstounské péče

- zvýšení státního příspěvku **na 54 000 Kč na doprovázení 1 rodiny na 1 rok**
- Zavedení povinnosti příjemce SPVPP předkládat příslušné KrP ÚP ČR **přehled čerpání SPVPP** za uplynulý kalendářní rok **a vrátit případnou nevyčerpanou částku státního příspěvku.**
- **Omezení možnosti změnit doprovázející subjekt ze strany pěstouna – max. 1 x ročně k 1.1. nebo 1.7. zamezení duplicitního čerpání SPVPP**

C.) Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

- Změna systematiky právní úpravy ZDVOP; právní tituly umístění dítěte věcně zůstávají, ale jsou přeformulovány: jsou jimi buď smlouva (uzavíraná dítětem nebo jeho zákonným zástupcem - zde je třeba souhlas OSPOD dle § 16b, nebo OSPODem jako veřejným poručníkem), anebo soudní rozhodnutí, a to buď meritorní (ústavní výchova nebo výchovné opatření) nebo předběžná úprava poměrů dítěte („rychlé“ předběžné opatření) za nezměněných podmínek.
 - Pobyty dítěte ve ZDVOP **zpravidla max. 6 měsíců** bez ohledu na právní titul pobytu.
 - Kapacity konkrétního ZDVOP v rozhodnutí krajského úřadu – KÚ bude při stanovení kapacity vycházet z materiálně technických a personálních standardů, z potřebnosti v daném kraji.
 - **Zvýšení státního příspěvku pro zřizovatele ZDVOP z 22 800 Kč na 36 000 Kč za dítě/měsíc.**
 - **Změna pravidel pro krácení částky státního příspěvku pro zřizovatele ZDVOP** v případě pobytu dítěte mimo zařízení, kdy ke krácení státního příspěvku o 1/30 za den pobytu mimo zařízení bude docházet jen v případě, že dítě pobývá mimo ZDVOP minimálně 2 celé po sobě jdoucí kalendářní dny; za den pobytu mimo zařízení se již nebude považovat den, kdy dítě odchází ze ZDVOP po 15. hodině nebo kdy se dítě vrací do ZDVOP po 15. hodině odpolední.
1. Nahrazení dosavadního příspěvku na úhradu pobytu a péče novou úpravou úhrady nákladů, kterou platí rodiče či jiné osoby povinné výživou dítěte za poskytování ochrany a pomoci dítěti ze strany ZDVOP, s rozdělením úhrady za péči a úhrady za stravu (u zaopatřeného dítěte i za

ubytování), jejíž max. výše bude stanovena vyhláškou. O stanovení úhrady se již nebude rozhodovat ve správním řízení.

- Pro nová zařízení max. kapacita 20 dětí v jednom zařízení.

D.) Zaopatření mladých dospělých odcházejících z náhradní péče

- **Sjednocení podmínek zaopatření mladých lidí, kteří po dosažení zletilosti odcházejí z pěstounské péče, poručnické péče nebo z ústavní výchovy a nadále splňují podmínku nezaopatřenosti** (pokračují v soustavné přípravě na budoucí povolání **studiem** na střední nebo vysoké škole).
- Poskytován opakovaný zaopatřovací příspěvek pro zletilé nezaopatřené děti ve výši **15 000 Kč měsíčně**. Navázáno na povinnost mít **individuální plán se sociálním pracovníkem obce (soc.kurátorem)**.
- Pro nárok na opakovaný zaopatřovací příspěvek je nutné splnit také podmínku pobytu v náhradní péči po určitou **kvalifikovanou dobu** před zletilostí (minimálně 3 roky v případě nezprostředkované PP, resp. 12 měsíců v ostatních případech, s řadou zmírňujících výjimek).
- **Jednorázový zaopatřovací příspěvek ve výši 25 000 Kč**, který bude zletilým mladým lidem odcházejícím z náhradní rodinné nebo ústavní péče náležet po skončení nezaopatřenosti.
- Do roku 2028 je možné si vybrat, zda pobírat po zletilosti prolongované dávky pěstounské péče nebo již po novu zaopatřovací příspěvek.

E.) Omezení institucionální péče o nejmladší děti

- **Omezení umístování nejmladších dětí** do ústavní výchovy nebo ZDVOP, včetně předběžných opatření, konkrétně:
 - zakotvení hranice **3 let věku dítěte** pro poskytování pobytových služeb ZDVOP na základě smlouvy i rozhodnutí soudu (s účinností od 1. 1. 2024),
 - zakotvení hranice **3 let věku dítěte** pro nařízení dočasného pobytu dítěte ve středisku výchovné péče, ZDVOP, zdravotnickém zařízení či DOZP na základě výchovného opatření soudu (od 1. 1. 2025),
 - zakotvení hranice **3 let věku** pro možnost soudu nařídit předběžným opatřením na návrh OSPOD dočasné umístění dítěte v jiném vhodném výchovném prostředí, než je péče fyzické osoby (od 1. 1. 2025),
 - zakotvení hranice **4 let věku dítěte** pro umístění dítěte do školského zařízení pro výkon ústavní výchovy (dětský domov, dětský domov se školou, diagnostický ústav), s výjimkou společného umístění sourozenců (od 1. 1. 2025),
 - zakotvení hranice **4 let věku dítěte** pro poskytování pobytových služeb v domovech pro osoby se zdravotním postižením, s výjimkou dětí se stupněm závislosti na pomoci jiné fyzické osoby III a IV (od 1. 1. 2025).

- Podmínka **souhlasu OSPOD** se smluvním pobytem **každého dítěte** v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a v dětském domově pro děti do 3 let věku a se smluvním pobytem **dítěte do 15 let věku** v domově pro osoby se zdravotním postižením (od 1. 1. 2022).
- **Omezení umístování dětí do dětských domovů pro děti do 3 let pouze na situaci, pokud jejich zdravotní stav vyžaduje dlouhodobou lůžkovou péči** (nepostačuje péče ambulantní) + vypuštění možnosti umístění dítěte do tohoto zařízení z důvodu jeho ohrožení „nevhodným sociálním prostředím“ (od 1. 1. 2022).

F.) Změna zákona o zvláštních řízení soudních u předběžného opatření

- Vyjasnění na základě jakého procesního postupu může dojít k **odebrání dítěte z péče rodičů na základě předběžného opatření – jen podle § 452 a násl. z.ř.s.**
- Na návrh jiné osoby nebo i bez návrhu by mělo být podle **obecné úpravy OSŘ možné pouze upravit péči k dítěti mezi jeho rodiči, případně rozhodnout o odevzdání dítěte do péče osob dítěti příbuzných nebo blízkých.**
- Navrhuje se **sjednotit pravidla o trvání a prodloužení doby trvání předběžného opatření ve vztahu ke všem předběžným opatřením**, na jejichž základě je dítě umístováno do péče jiné osoby, bez ohledu na to, zda jde o rodiče, osobu dítěti příbuznou nebo blízkou, nebo například ústavní zařízení.
- Důraz na možnost zohlednění specifik konkrétního případu.
- **Podrobněji:**
 - Dítě by mělo být možné umístit mimo péči rodičů nebo péči osoby dítěti příbuzné nebo blízké pouze na návrh OSPOD a za podmínek podle ustanovení § 452. Důvodem je skutečnost, že toto opatření představuje krajní a zcela zásadní zásah do práv dítěte a jeho rodičů.
 - Ustanovení z. ř. s. o trvání a prodloužení předběžného opatření (nikoli o podmínkách pro nařízení předběžného opatření podle § 452 odst. 1 nebo o jeho bezodkladném „samovýkonu“ podle § 497 z. ř. s.!), kterým se předává dítě do zatímní péče, se nově použijí i tam, kde má být dítě předáno do péče jednoho z rodičů nebo jiné osoby příbuzné nebo blízké na jejich návrh nebo i bez návrhu.
 - V případě návrhu OSPOD podle § 452 odst. 1 z. ř. s. však soud bude moci výjimečně rozhodnout i po delší době, než v dosavadní lhůtě 24 hodin od podání návrhu, zpravidla tak bude postupovat tehdy, kdy to OSPOD navrhne - typicky v případě, kdy podmínky pro předběžnou úpravu sice dány jsou, ale není tu nebezpečí z prodlení (např. končí doba umístění dítěte v ústavním zařízení, typicky ve ZDVOP, ale např. až za 7 či 14 dnů, je tak třeba co nejdříve upravit, byť zatímně, poměry dítěte pro dobu po tomto datu, ale není třeba o tom rozhodnout do 24 hodin a rozhodnutí bezodkladně vykonat); soud však pozdější vydání usnesení musí v odůvodnění vysvětlit.
 - Z podobných důvodů bude soud moci rozhodnout, že usnesení nemusí být nutně vždy vykonatelné současně s jeho vydáním, jak dnes bezvýjimečně „natvrdo“ stanovuje zákon (§ 457 z. ř. s.), ale bude moci stanovit (a samozřejmě odůvodnit) okamžik jeho vykonatelnosti (a tím i okamžik jeho samotného výkonu) na později;
 - **Sjednocují se pravidla pro trvání doby předběžné úpravy poměrů dítěte ve všech případech** (tzn. jak v případě rozhodnutí na návrh OSPOD, a to jak pro umístění v PPPD, kde dosud podle § 459 tato trvá vždy „3 měsíce“, a poté není časově omezena, tak pro jiný typ umístění, zejména

pro ústavní péči, kde naopak trvá vždy „1 měsíc“ a může být opakovaně prodlužována nejvýše na dobu 6 měsíců, výjimečně ale i bez časového omezení, tak v případě ostatních předběžných úprav poměrů dítěte), kdy **soud ve všech případech stanoví dobu trvání „nezbytně nutnou, nepřesahující tři měsíce“** (tzn. nikoli vždy přesně celý jeden nebo u PPPD dokonce vždy celé 3 měsíce, ale např. i dobu kratší), možnost prodlužování se zachovává, ale současně je stanoveno, že **účinky předběžného opatření vždy zaniknou nejpozději uplynutím 1 roku od jeho vykonatelnosti**, čímž by měly být odstraněny nežádoucí situace dlouhodobé úpravy poměrů dítěte pouze zatímním usnesením.

G.) Další změny – různé:

- Zakotvení možnosti vládním nařízením při splnění podmínek valorizovat nejen dávky pěstounské péče, ale také státní příspěvek na výkon pěstounské péče, zaopatřovací příspěvek a státní příspěvek pro zřizovatele ZDVOP.
- Úprava možnosti poskytovat mimořádné dotace pověřeným osobám jak ze státního rozpočtu, tak z rozpočtu obcí a krajů.
- Upřesnění, že ze státního rozpočtu se poskytuje náhrada nákladů spojených s výkonem sociálně-právní ochrany dětí obcím s rozšířenou působností.
- Úprava služebního průkazu zaměstnanců OSPOD.
- Převod inspekcí poskytování sociálně-právní ochrany u pověřených osob z Úřadu práce ČR na MPSV.
- Upřesnění předmětu kontroly činnosti pověřených osob ze strany krajského úřadu a zakotvení pravomoci krajského úřadu ukládat pověřené osobě v rámci kontroly opatření k odstranění zjištěných nedostatků a povinnosti pověřené osoby splnit tato opatření ve lhůtě stanovené krajským úřadem.
- Upřesnění podmínek pro odnětí pověření k výkonu sociálně-právní ochrany v případě, že pověřená osoba přestane splňovat podmínky pro vydání pověření.
- Změna místní příslušnosti krajských úřadů k rozhodování o vydání, změně a odnětí pověření ke zřízení a provozování ZDVOP – nově se bude tato příslušnost řídit místem, kde se nachází objekt nebo prostory, ve kterých je nebo má být provozováno zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (stejně jako v případě rozhodování o státním příspěvku pro zřizovatele ZDVOP).
- Zrušení povinného zřizování komise pro sociálně-právní ochranu dětí starostou ORP (dále jen možnost zřídit tuto komisi nepovinně) a zrušení pravomoci komise pro SPOD rozhodovat o vydání nebo odnětí pověření ke zřízení a provozování výchovně rekreačního tábora pro děti.